

Yhteinen Ähtärinjärvi ry
Lehdokintie 19
13500 Hämeenlinna
040 546 9795
seppo.sulku@outlook.com

28.4.2019

Vaasan hallinto-oikeus

Vaasa

Vastine Etelä-Pohjanmaan maakuntahallituksen lausuntoon Yhteinen Ähtärinjärvi ry:n valituksesta III vaihemaakuntakaavan osalta (diaarinumero 00165/19/4101)

Uudistamme kaikki aikaisemmat vaatimuksemme, jotka olemme esittäneet 28.1.2019 päivätyssä valituksessa.

Seuraavassa vastine niistä asiakohdista, joita maakuntahallitus on lausunnossaan esittänyt:

Vesienhoidon toimenpideohjelman noudattamatta jättäminen

Maakuntahallitus katsoo, että se on ottanut vesienhoito-ohjelmat huomioon siinä määrin, kun maakuntakaava yleispiirteisenä alueidenkäyttösuunnitelmana edellyttää. Lisäksi maakuntahallitus toteaa, että maakunnan liitolla on yleinen velvollisuus toimia toimivaltansa puitteissa vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

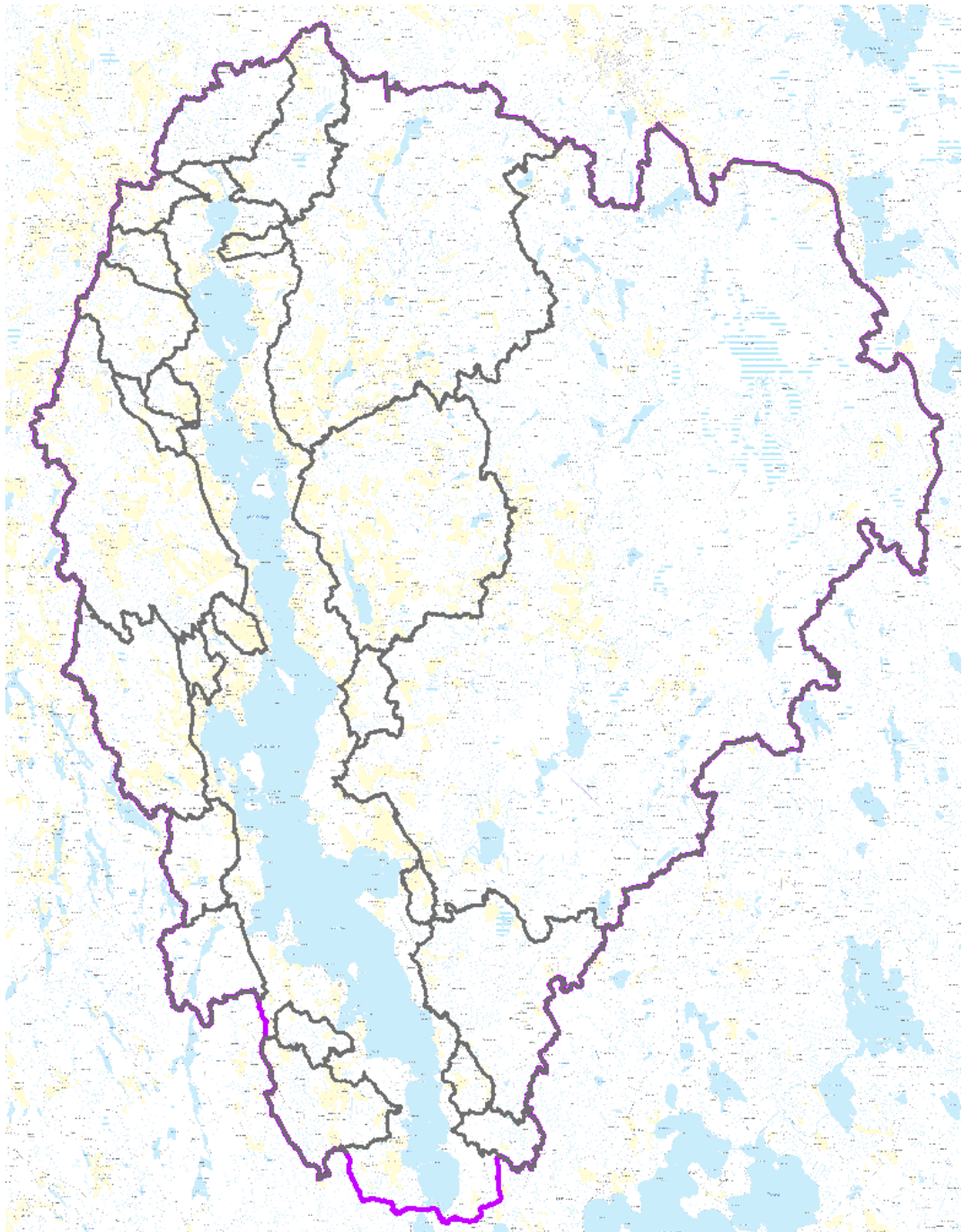
Maakuntahallitus myöntää lausunnossaan, että kaavan on haitallisia vaikutuksia vesien tilalle ja toteaa, että turvetuotantoon soveltuvia alueita olisi jätetty kokonaan osoittamatta herkille valuma-alueille.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan (25 §) alueiden käytön suunnittelua ohjaa maakuntakaava. Suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet sovittaen ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa.

Näin ollen maakuntakaavassa tulee ottaa **selkeästi tiukempi ote** turvetuotannosta aiheutuvien haittojen poistamiseksi, jotta tämä viesti ohjaa tinkimättömästi myös alempaa maankäytön suunnittelua ja lupakäytäntöä. Kun maakuntakaavassa on osoitettu turvetuotantoalueita, niin alemmassa maankäytön suunnittelussa on helppo vedota maakuntakaavan ohjaukseen ja myöntää lupia turvetuotannon aloittamiseen.

Maakuntahallitus hehkuttaa, että turvetuotannon kuormituksen ja siitä johtuvat vesistövaikutusten lieventämiseksi on annettu suunnittelumääräys, jonka mukaan turvetuotantoalueen käyttöönotossa on kiinnitettävä **erityistä** huomiota vesiensuojelumenetelmiin. Missään ei ole kuitenkaan määritelty, mitä tarkoittaa käytännössä, että kiinnitetään erityistä huomiota johonkin seikkaan. Tästä on varmasti hyvin erilaisia käsityksiä ja mielipiteitä.

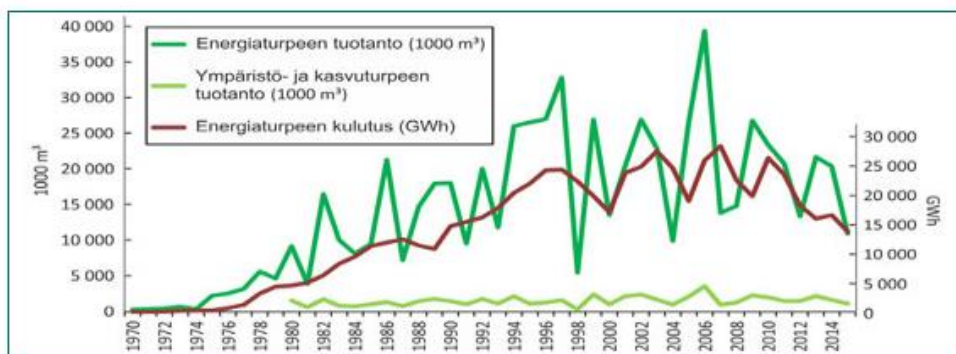
Maakuntahallitus toteaa, että kaavan valmistetussa on jätetty pois turvetuotantoon soveltuvia alueita muun muassa sellaisilta valuma-alueilta, joilla kuormitus tulisi todennäköisesti kasvamaan.

Edellä olevassa kartassa on esitetty Ähtärinjärven osavaluma-alueet, joiden pinta-ala on yli 1 km². Muu alue on järven lähivaluma-alueita. Koko valuma-alueen pinta-ala on noin 483 km². Lisäksi on vielä Väliveteen ja Hankaveteen laskevat valuma-alueet, joista varsinkin Niemisjoen valuma-alue on suuri.

Asiassa on selvitetty, että Ähtärinjärven vesistön järvien tila on tähänastisen turvetuotannon seurauksena huonontunut merkittävästi suuren kiintoaine- ja humuskuormituksen takia. Nyt ei riitä, että vaihemaakuntakaavan laatimisen yhteydessä on jätetty joitakin turvetuotantoon soveltuvia alueita pois, sillä kokonaisuus ratkaisee. Ähtärinjärven sietokyky on ylittynyt ja kuormitusta tulee pienentää tehokkaasti, jotta järven tilan heikkeneminen saadaan pysäytettyä ja vesistön tila alkaa kohentua. On hyvin kyseenalaista, onko vaihekaavan suunnittelussa pyritty edistämään ympäristösuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä sekä luonnonvarojen säästeliästä käyttöä (MRL 5 §).

Etelä-Pohjanmaan liitto on laatinut vaihemaakuntakaavaa silmät ummossa näkemättä, millaisia ratkaisuja ympäröivässä yhteiskunnassa on tehty viime vuosina. Turpeen käyttö energiana on kääntynyt laskuun jo vuonna 2006 kuten oheinen taulukko osoittaa. Turpeen käytöstä pyritään luopumaan runsaan 10 vuoden kuluessa.

Kuva 3. Turpeen tuotanto ja energia- ja kasvuturpeen kulutus Suomessa (Tilastokeskus, Turveteollisuusliitto ry).

Vapon toimitusjohtaja Vesa Tempakka on viime syksynä todennut, että turpeen energiakäyttö tulee loppumaan ja Vapo suuntautuu muille tuotantoalueille, joissa turvetta tarvitaan huomattavasti vähemmän.

Ympäristöministeri Tiilikainen on todennut, ettei turpeen hyödyntäminen saa pilata muita luonnonvaroja. Ähtärinjärven vesistön hyvä ekologinen tila ei enää kestä yhtään lisää turvetuotantoalueilta tulevaa ravinne- ja humuskuormaa. Kuormituksen tulee vähentyä, muutoin vesistön ekologinen tila huonontuu. Tästä on jo esimerkkinä Kolunjoki, jonka ekologinen tila on laskenut tyydyttävään luokkaan. Kolunjoen valuma-alueella on runsaasti turvetuotantoalueita ja lisää on osoitettu.

Vesienhoidon toimenpideohjelman suosituksia tulee noudattaa ja vaihemaakuntakaavassa Ähtärinjärven valuma-alueelle osoitetut turvetuotantoalueet tulee poistaa,

jotta Ähtärinjärven kuormitus laskee. Nykyisin käytössä olevat tuotantoalueet riittävät niin kauan, kun turpeelle on kysyntää.

Ympäristöstrategian vastaisuus

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavaratkaisussa on otettu huomioon maakunnan kehittämistä koskevat strategiset asiat, mutta toteaa edelleen, etteivät asiakirjat kuitenkaan ohjaa sitovasti maakuntakaavan sisältöä.

On todella ihmeellistä, että Etelä-Pohjanmaan liitto asettuu kaikkien ohjeiden, suositusten, strategioiden ym. vastaavien yläpuolelle laatimalla vaihemaakuntakaavaa miten itse parhaaksi näkee välittämättä lainkaan yhteiskunnan muiden tahojen perustelluista näkemyksistä ja strategioista.

Kysymys on kaikeksi siitä, täyttääkö vaihekaava turvetuotantoaluevarausten osalta MRL 28 §:n 3 momentissa säädetyt kaavan sisältövaatimukset (kohdat 2, 4 ja 6) ja laajemmalti siitäkin, onko tässä alueiden käytön suunnittelussa pyritty turvetuotantoalueiden osalta edistämään MRL 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä sekä luonnonvarojen säästeliästä käyttöä.

Tässä yhteydessä on perusteltua todeta, miten ajankohtaisia ympäristöasiat ovat juuri tällä hetkellä. Suomen uutta hallitusta ollaan muodostamasta ja puolueet ottavat kantaa muun muassa seuraaviin ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden koskeviin kysymyksiin. Ilmastoasiat tulevat olemaan keskeisessä roolissa tulevalla hallituskaudella.

Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi

a. Oletteko sitoutuneet globaalisti ilmaston lämpenemisen pysäyttämiseen 1,5 asteeseen? Oletteko sitoutuneet siihen, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja sen jälkeen nopeasti hiilinegatiivinen?

b. Millaisia toimenpiteitä ilmastonmuutoksen torjuminen mielestänne edellyttää eri yhteiskunnan osa-alueilla?

c. Mitkä näette keskeisinä keinoina luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja parantamiseksi?

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ole vaihemaakuntakaavassa nähnyt tulevaisuutta myöskään näissä asioissa, vaan toimii siten kuin mitään muutosta ei tarvitsisi tehdä vanhaan käytäntöön verrattuna. Muutoksen vauhti on nopeaa ja aika on ajanut jo ohi tämän vaihemaakuntakaavan. On todettava, että kaava oli auttamattomasti vanhentunut, kun maakuntavaltuusto sen hyväksyi.

EU:n vesipuitedirektiivin oikeustulkinnan vastaisuus

Vaikka maakunnan liitto ei ole ympäristölupia myöntävä viranomaisena, niin järkevä ja vastuuntuntoinen toimija laatii sellaisia vaihemaakuntakaavoja, joissa on jo huomioitu, ettei varsinkaan Ähtärinjärven valuma-alueelle kannata osoittaa uusia turvetuotantoalueita. Vesienhoidon ympäristötavoitteiden toteuttaminen tulee lähteä jo maakunnallisten kaavojen laatisesta. Koko kaavoitus- ja lupaketju tulee toimia samaan suuntaan Ähtärinjärven hyväksi. Tätä tukee myös alla oleva lainaus Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirjasta VIII 2015, s. 276.

POIKKEAMINEN VESIENHOIDON YMPÄRISTÖTAVOITTEISTA UUDEN HANKKEEN TAKIA

EU-tuomioistuimien tekemä päätös Weser-joen tapauksessa kolme merkittävää linjausta VPPD 4(1) artiklan soveltamisesta: a) vesimuodostuman hyvän tilan tavoite on vahvasti sitova oikeusnormi; b) heikentämiskiello sitoo jäsenvaltiota silloinkin, kun tilan huononeminen ei vaaranna hyvän tilan tavoitteen saavuttamista; ja c) vesimuodostuman tilan huononeminen aiheutuu jo yhden laatutekijän heikkenemisestä. Kotimaisen oikeuskäytännön näkökulmasta EU-tuomioistuimen ankara tulkinta vesimuodostumien tilatavoitteiden sitovuudesta ei ollut ainakaan täysi yllätys. Suomessa VHJL 21 §:ssä tarkoitetut ympäristötavoitteet ovat vaikuttaneet voimakkaasti erityisesti turvetuotannon ympäristösuojelulain (YSL 527/2014) mukaisiin lupa-asioihin.

IPCC-raportin noudattamatta jättäminen

Tässä asiassa Etelä-Pohjanmaan liitto on edelleen yhtä välinpitämätön kuin edellä ns. Weser-tapauksessa. Liitto katsoo, ettei IPCC-raportti ole kansallisessa päätöksenteossa sovellettava normi tai ohjeistus. Juridisesti näin lienee juuri tällä hetkellä, mutta Etelä-Pohjanmaan liitto laatisi erilaisen vaihemaakuntakaavan, jos se olisi tulevaisuutta ennakoiva ja ilmastonmuutoksesta huolensa kantava vastuullinen maakuntakaavoittaja. Nyt liitto ei toimi maakunnan väestön ja vesistöjen parhaaksi. Tässä viittaamme vielä jo edellä todettuihin hallitusneuvotteluihin, joissa yhtenä keskeisenä asiana on hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi.

3536 Kurkisuon, 8880 Järvisennevan, 3631 Ryötteennevan, 13013 Teerilamminnevan, 3988 Vaakkurinahonsuon, 13051 Mustasuon, 4436 Kärppäsuon, 15053 Kiimannevan, 8840 Hirvinevan ja 13123 Ahonkoskennevan poistovaatimukset III vaihemaakuntakaavasta.

Ensinnäkin uudistamme yhdistyksen valituksessa todetut yksityiskohtaiset perustelut otsikoissa mainittujen turvetuotantoalueiden poistamiseksi vaihemaakuntakaavasta. Tämän lisäksi haluamme todeta vielä seuraavaa:

Maakuntahallitus tyytyy lausunnossaan puolustamaan kaavaratkaisua toistamalla fraaseja annetuista suunnittelumääräyksistä ja siitä, että turvetuotannosta aiheutuvat ongelmat hoidetaan ja ratkaistaan sitten aikanaan ympäristölupaprosessissa.

Lausunnossa siirretään vastuu turvetuotannosta aiheutuvien vesistöongelmien ratkaisemisesta jokaisen suon osalta erikseen ympäristölupaviranomaiselle, jonka tulee sitten ottaa huomioon muun muassa kaavassa annetut suunnittelumääräykset. Kun aluevarauksissa tarkoitettuja soita otetaan yksi kerrallaan käyttöön pitkänkin ajan kuluessa ja jokaisen osalta käydään ympäristölupaprosessi, kokonaisuus eli alueen vesistöjen tilan yleinen parantaminen ei ole enää kenenkään hallinnassa.

Asiassa on selvitetty, että Ähtärinjärven vesistön järvien tila on tähänastisen turvetuotannon seurauksena huonontunut merkittävästi suuren kiintoaine- ja humuskuormituksen takia. On hyvin kyseenalaista, onko vaihekaavan suunnittelussa pyritty edistämään ympäristösuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä sekä luonnonvarojen säästeliästä käyttöä (MRL 5 §).

Kaavaa laadittaessa ei ole kiinnitetty huomiota alueiden käytön ekologiseen kestävyteen. Siihen kuuluu myös esim. turpeen noston yhteen sovittaminen alueen luonto- ja maisema-arvojen sekä vesien suojelutavoitteiden kanssa, varsinkin kun useat kaavassa ehdotetut turvetuotantoaluevaraukset sijoittuvat jo olemassa olevien tuotantoalueiden läheisyyteen (28 § 3 mom 2 kohta).

Turpeenosto esitetyssä laajuudessa vaarantaisi vesi- ja maa-ainesvarojen kestävä käytön, kun otetaan huomioon jo olemassa olevat nostoalueet (MRL 28 § 3 mom 4 kohta). Sitä paitsi turvetuotanto on ainakin energiaturpeen osalta nykyisessä ilmastonsuojelutilanteessa auringonlaskun ala, joten sitä ei pidä lisätä, vaan pikemminkin pitää pyrkiä poistamaan nykyisten tuotantoalueiden vesistöille aiheuttamat haitat.

Kaavassa esitetyt uudet turvetuotantoaluevaraukset eivät osoita, että kaavaa laadittaessa olisi kiinnitetty erityistä huomiota maiseman ja luonnonarvojen vaalimiseen (MRL 28 § 3 mom 6 kohta).

Vaihemaakuntakaava on laadittava tulevan vuosikymmenen tarpeita varten. Ympäristönsuojelun ja ilmastokysymyksen vaatimukset ovat hyvin konkreettiset, mutta tässä vaihemaakuntakaavassa niitä ei ole otettu huomioon riittävästi. Näin ollen otsikossa mainitut turvetuotantoalueet on poistettava vaihemaakuntakaavasta.

Lopuksi

Lopuksi siteeraamme vielä ympäristöasiantuntija, FM Petri Niemisen kirjoitusta turpeen käytöstä energiantuotannossa. Kirjoituksesta selviää, kuinka vakavasta asiasta on kysymys ilmaston ja vesistöjen suhteen. Tämä pätee myös Ähtärinjärven valuma-alueeseen ja Ähtärinjärveen, joka on tyypillinen latvavesi, jossa turvetuotannon aiheuttamat ongelmat ovat olleet näkyvissä jo pitkään.

Turpeen energiakäyttö tulisi ajaa Suomessa asteittain hallitusti alas. Turvetuotanto voimistaa ilmastomuutosta ja heikentää suoluontomme monimuotoisuutta, eivätkä nämä vaikutukset ole hyväksyttäviä, vaikka kyseessä onkin kotimainen energianlähde työllisyysvaikutuksineen. Turvetuotannosta luopuminen parantaisi myös vesistöjen tilaa.

Suomi on ollut pitkään maailman suurin energiaturpeen käyttäjä. Tilastokeskuksen mukaan turpeen osuus energian kokonaiskulutuksesta Suomessa oli vuonna 2017 noin 4 %. EU-maissa käytössä olevista turvetuotantoalueista lähes 90 % sijaitsee Suomessa ja loput Irlannissa ja EU:sta eroamassa olevassa Isossa-Britanniassa. Näyttää siltä, että Irlanti on luopumassa turpeen energiakäytöstä ilmastosyistä.

Vuonna 2017 polttoturpeen verotuki oli Suomessa 148 miljoonaa euroa. Mikäli turpeen energiakäyttöä ryhdyttäisiin verottamaan samoin periaattein kuin muita fossiilisia polttoaineita, vähenisi turpeen käyttö todennäköisesti merkittävästi. Fossiilisten polttoaineiden, kuten turpeen, käytön vähentäminen on avainasemassa, kun hiilidioksidipäästöjä on tarve vähentää nopeasti. Suomenkin tulee kantaa tässä vastuunsa. Suot ovat metsiäkin suurempi hiilivarasto ja niiden tuhansia vuosia hiiltä varastoineita turvekerroksia ei ole järkevää kaivaa ylös muutamassa kymmenessä vuodessa.

Ilmastovaikutusten lisäksi turvetuotanto hävittää toiminta-alueellaan olevan suon kokonaan ja vähentää suoluonnon alueellista monimuotoisuutta sekä suolajiston elinympäristöjen määrää. Samalla kun suo tuhoutuu, myös sen tarjoamat virkistyskäyttömahdollisuudet (esim. marjastus) häviävät. Noin puolet suoluontotyypeistä on Suomessa valtakunnallisesti uhanalaisia

Turvetuotannon vesistövaikutukset korostuvat pienten latvavesien alueella. Kuormitusmäärät toki vaihtelevat alueittain, vuodenajoittain ja vuosittain, ja myös tuotantoalueen turvelajilla on oma vaikutuksensa. Joka tapauksessa kiintoaine-, ravinne-, humus- ja rautapäästöt aiheuttavat vesistöjen tummumista, rehevöitymistä ja lieteytymistä. Myös pH voi alentua. Samantyyppisiä vaikutuksia ilmenee myös turvemaiden metsäojitusten johdosta. Valtakunnallisesti ajateltuna turvetuotannon vesistökuormitusmäärät ovat kenties pieniä, mutta paikallisesti ja alueellisesti niillä voi kuitenkin olla erittäin suuri vaikutus luontoon. Veden fysikaalisten ominaisuuksien muuttuessa myös elollinen luonto muuttuu ravintoverkkoja myöten. Vaikutuksia on niin kasvi- ja eläinplanktoniin, pohjaeläimiin, rapuihin kuin kaloihinkin

Seppo Sulku
Yhteinen Ähtärinjärvi ry
hallituksen puheenjohtaja

Rauni Lanamäki
Yhteinen Ähtärinjärvi ry
hallituksen varapuheenjohtaja